

NWA-route

Op weg naar veerkrachtige samenlevingen

Toekomstbestendig Nederland

Belang van de route

De route Veerkrachtige en Zinnvolle Samenlevingen versterkt de toekomstbestendigheid van de maatschappij. Zij leidt tot een systematisch onderbouwd handelingsperspectief op samenleving, economie en governance van de toekomst. Dit wordt ontwikkeld in interactie met de maatschappelijke, culturele en economische actoren, die daardoor nieuwe handvatten verkrijgen voor beleid en implementatie. Zo geven we met deze route richting aan de transformatie van de samenleving en ondersteunen die. Dit is cruciaal voor het succesvol aangaan van uitdagingen, niet alleen die op sociaal, cultureel en economisch, maar ook op ecologisch, medisch en technologisch gebied, waarvoor de kracht van de samenleving het onmisbare fundament is.

Veerkrachtige samenlevingen, *resilient societies*, zijn in staat schokken op te vangen zoals die ontstaan als gevolg van migratie, klimaatverandering, nieuwe technologieën, sociaal-culturele diversiteit en geopolitieke verschuivingen. Ze hebben ook het vermogen om beter te anticiperen op toekomstige uitdagingen en langetermijnconsequenties; lokaal, nationaal en mondiaal. En ze vinden nieuwe evenwichten, zelfs in een instabiele context, zoals de huidige.

Samenlevingen en hun burgers kunnen dergelijke veranderingen beter opvangen en er op anticiperen, wanneer zij tijdig bestaande regels, patronen, organisaties en maatschappelijke systemen kunnen omvormen zodat zij voldoende wendbaar en flexibel zijn. Daarbij hebben zij ook de opgave de mensenrechten en de beginselen van democratie en rechtsstaat te respecteren en er een nieuwe invulling aan te geven. Dit mede om negatieve uitkomsten tegen te gaan en nieuwe ongelijkheden, uitsluiting en tegenstellingen te voorkomen of verzachten, wat bijdraagt aan herstel van vertrouwen onder burgers, meer legitimiteit en daarmee weer tot draagvlak voor het omgaan met veranderingen en transformaties.

Dit proces vraagt om intensieve interactie tussen wetenschap en samenleving. Het vraagt om participatie vanuit de samenleving, met burgers, het bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties, in interactie met de wetenschap, om de uitdagingen in samenhang te kunnen analyseren en antwoorden daarop te formuleren. Alleen met een dergelijke integrale en gezamenlijke aanpak, die op deze schaal nog niet bestaat, kunnen we de vernieuwingen ontwikkelen die nodig zijn om de gewenste veerkrachtige, inclusieve en zinvolle samenleving vorm te geven.

Deze opzet presenteren we hier onder de noemer "Toekomstbestendig Nederland". Aldus verbindt deze route ruim vijftig vragen uit de Nationale Wetenschapsagenda, formuleert daar antwoorden op, en legt tegelijkertijd de basis voor een groot aantal andere routes van de NWA. Daarmee is zij letterlijk van fundamenteel belang voor de Wetenschapsagenda als geheel.

Nieuwe verbindingen

"Toekomstbestendig Nederland" maakt optimaal gebruik van de dynamiek die in de maatschappij zelf besloten ligt, door Nederland als proeftuin te gebruiken. Het Nederlandse poldermodel heeft een aantal specifieke kenmerken waardoor het uniek is in de wereld, zoals de vorm van overleg en besluitvorming waarin gelijkwaardigheid, samenwerking, pragmatisme en vertrouwen een grote rol spelen. Door zijn lange geschiedenis biedt het poldermodel zelf al een schat aan bruikbare voorbeelden van lokale en nationale samenwerkingsverbanden die antwoorden zochten op uitdagingen, ook in een internationaal krachtenveld.

De kracht van het Nederlands onderzoekbestel ligt in de korte afstand tussen kennisinstellingen van fundamenteel en toegepast onderzoek waardoor samenwerking over de grenzen van disciplines en instituten binnen handbereik is. "Toekomstbestendig Nederland" combineert dit met een intensieve samenwerking van wetenschappers en praktijkgerichte onderzoekers met maatschappelijke, culturele en economische partners, de zogenoemde multi-helix. Dit maakt het mogelijk deze natuurlijke proeftuin voor wetenschappelijke analyse te openen, en hierdoor beter te begrijpen voor welke uitdagingen we staan, scenario's te maken en te toetsen. Zo ontwikkelen we voor concrete vraagstukken een wetenschappelijk gefundeerd raamwerk, dat het mogelijk maakt om tot beredeneerde afwegingen te komen en vervolgens op kennis en ervaring gebaseerde oplossingen te implementeren die richting geven aan de transformatie van de samenleving en het versterken van maatschappelijke veerkracht.

Wetenschappelijke kracht

Wij werken dit co-creatiemodel uit voor de drie domeinen - politiek-bestuurlijk, sociaal-economisch en cultureel-maatschappelijk – die samen de pijlers van de veerkrachtige samenleving vormen. Voor elk stellen we een kernvraagstuk (*game changer*) centraal.

Hierbij bouwen wij op een aantal sterktes in de Nederlandse wetenschap. Deze sterktes liggen in afzonderlijke disciplines in de sociale en geesteswetenschappen, waarvan er verschillende internationaal aan de top staan, maar ook in relevante onderdelen van de geo-, technische en exacte wetenschappen. Deze zijn in de afgelopen jaren al meer met elkaar gaan samenwerken, in interdisciplinaire speerpunten en in de TO2infrastructuur voor multidisciplinair toegepast onderzoek. Deze intensieve verbinding wordt binnen deze route verder gebracht en versterkt daarmee de koppositie die Nederland hierin binnen Europa al heeft.

Maar deze route vraagt om méér dan dat. Zij stelt het proces van co-creatie, de intensieve wisselwerking tussen wetenschappelijke en maatschappelijke actoren, centraal. Dit proces van transdisciplinariteit systematisch en op hoog niveau volvoeren, wat nu slechts incidenteel gebeurt, vraagt om een nieuwe infrastructuur en een investering over een langere periode. Middelen daartoe zijn er nu niet, noch bij de wetenschap, noch bij de maatschappelijke actoren. Vandaar de noodzaak van deze investeringsagenda. De resultaten sluiten inhoudelijk direct aan bij een groot aantal onderzoeks- en/of beleidsagenda's. Dit geldt voor de *Sustainable Development Goals* van de Verenigde Naties en het onderzoeksprogramma *Horizon 2020* van de *Europese Unie Europe in a changing world – inclusive, innovative and reflective societies*, maar ze leggen ook de basis voor antwoorden op de andere H2020 Societal Challenges (security, energy, health) en plaatsen zich direct in de specifieke, Nederlandse agenda's hieronder genoemd.

Game changer 1

Naar nieuwe vormen van politiek-bestuurlijke arrangementen

Politiek, openbaar bestuur en beleid staan voor een dubbele uitdaging. Enerzijds neemt het vertrouwen in hen af en staat hun legitimiteit onder druk, anderzijds zijn Nederland en de wereld minder bestuurbaar, mede door globalisering en vervaging van grenzen. Nieuwe politiek-bestuurlijke arrangementen moeten hierop inspelen. Er wordt geëxperimenteerd met vormen van directe democratie maar die zijn nog geen groot succes. Ook wordt veel verwacht van de participatie en het eigen initiatief van burgers en van zelfsturing door kleinschalige verbanden. Maar de opdracht is om die ook toe te rusten voor de aanpak van grootschalige en mondiale problemen, en omgekeerd die grote problemen hanteerbaar te maken in een kleinschalige context.

Door deze uitdagingen krijgen lokale en regionale instellingen een grotere rol, waarvoor ze lang niet altijd voldoende zijn toegerust. De hervorming van de verzorgingsstaat kampt met kwaliteitsproblemen, de transitie naar duurzaamheid vergt meer flexibiliteit, terwijl culturele diversiteitsvraagstukken een ongekende complexiteit kennen. In alle gevallen wordt veerkracht gezocht in nieuwe vormen van participatie (patiëntenorganisaties, sociale bewegingen, burgerinitiatieven), in nieuwe politieke instituties en bestuurlijke praktijken en de benutting van de mogelijkheden van effectieve communicatie via nieuwe (sociale) media en ICT. Tegelijk moeten de uitgangspunten van de democratische rechtsstaat intact blijven en mag participatie niet ontaarden in nieuwe ongelijkheden en vormen van uitsluiting.

Voor deze problemen is geen pasklaar bestuursmodel voorhanden. Door onderzoek en co-creatie, waarin maatschappelijke belanghebbenden, bestuurders en politici met wetenschappelijke experts intensief samenwerken, moeten nieuwe arrangementen ontwikkeld worden die voortbouwen op de sterktes van het poldermodel, maar

die tegelijk herijken. Nederland beschikt op dit gebied over een goed te benutten kennisinfrastructuur, die onderbenut wordt. Er valt veel winst te behalen uit de verbinding met ministeries, VNG, buurtorganisaties, burgerinitiatieven.

De game changer sluit direct aan bij de Democratic Challenge van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten, de Agenda Stad & Urban Agenda, en de NWO-programma's Slimme sturing, Verbinden van Duurzame Steden en Duurzame businessmodellen.

Game changer 2

Naar nieuwe vormen van werk en waardecreatie

De manier waarop burgers en de samenleving met werk omgaan, verandert sterk door de komst van nieuwe technologie, robotisering en digitalisering van productie en kenniswerk. Ook de toenemende sociale ongelijkheid en culturele diversiteit, demografische verschuivingen en de veranderende opvattingen over publieke dienstverlening (bijvoorbeeld, meer zelfredzaamheid, terugtrekkende overheid), grijpen in op de verhoudingen op en rond het werk. Werk is een belangrijk onderdeel van de veerkracht van de samenleving als fundament van onze internationale concurrentiepositie maar ook als het gaat om 'meedoen' en als plaats om ervaring en vaardigheden op te doen. Dit vraagt echter om de mogelijkheid voor de beroepsbevolking tot het aanleren van (nieuwe) competenties die nodig zijn om te kunnen participeren en om mogelijkheden en de wil van bedrijven en organisaties om te streven naar inclusiviteit zodat iedereen kan meedoen. Technologie levert daarbij ook kansen op, bijvoorbeeld door positief effect op de zelfredzaamheid van ouderen of de reïntegratie van mensen met een beperking, en daarmee op hun mogelijkheden tot participatie. Maar tegelijkertijd staan arbeidsrelaties, sociale netwerken en vangnetten onder druk, wat potentieel tot spanning leidt.

Dit vraagt om nieuwe vormen van samenwerking, nieuwe verdienmodellen, 'lerende organisaties' en een andere inrichting van de arbeidsmarkt en de economie. Het vraagt ook om nieuwe vormen van werk en opleiding die ingericht zijn op een leven lang leren en mensen de competenties van de 21e eeuw verschaffen om op zinvolle, gemotiveerde wijze te participeren in de "lerende economie". Uitgangspunt daarbij zijn nieuwe scenario's voor de manier waarop we inkomen verwerven, welvaart delen en sociale zekerheid bieden. Dat kunnen we doen door te experimenteren, praktijksituaties te onderzoeken en vernieuwingen te initiëren, en door maatschappelijke afwegingen inzichtelijk te maken. Door haar schaal en hoge organisatiegraad is Nederland daarvoor een ideale 'proeftuin'. Alleen dan kunnen we, via gedeelde waardecreatie, tot een inclusieve economische ontwikkeling komen die maatschappelijke, ecologische en economische belangen verbindt, en zo ook leidt tot een verhoogde concurrentiekracht van de Nederlandse economie in een mondiaal speelveld..

De game changer sluit direct aan bij het WRR-rapport '*Naar een lerende economie. Investeren in het verdienvermogen van Nederland*', het rapport '*Aanpak van laaggeletterdheid*' van de Algemene Rekenkamer, het Platform Onderwijs2032, de Kennis en Innovatieagenda voor de Topsector Creatieve Industrie, de Actieagenda Smart Industry, de 'Strategische kennisagenda 2020' van VWS, en de NWO-programma's Human Capital en Maatschappelijk Verantwoord Innoveren.

Game changer 3

Naar nieuwe vormen van inclusiviteit en samenhang

Migratie, globalisering en technologie leiden tot polarisering, culturele tegenstellingen en sociaaleconomische ongelijkheid. Het beeld van wie wij zijn en waar wij bij horen verandert. Er komen nieuwe netwerken en gemeenschappen tot stand, die nieuwe benaderingen vragen en bieden. Organisaties zien zich gedwongen om hun visies en praktijken te herijken, teneinde hun doelen en doelgroepen te bereiken. Op dit kruispunt van sociale continuïteit en verandering ontstaan belangen en visies die met elkaar concurreren of zelfs conflicteren. Ons perspectief op die snel veranderende pluriforme samenleving roept om bezinning en herziening, maar tegelijkertijd om actie.

Samenlevingen ontleen hun veerkracht mede aan de mate van participatie en identificatie van al hun burgers. Burgers zullen zich moeten verhouden tot culturele en religieuze tegenstellingen, en de veranderde rol van gezin en nieuwe huishoudensvormen, maar we moeten ook antwoorden vinden op verschillen tussen arm en rijk. Essentieel is de 'integratie' van maatschappelijke deeldomeinen, die intussen een hoge mate van professionalisering en specialiteit hebben bereikt, maar die zonder nieuwe verbinding slechts suboptimale deeloplossingen zullen produceren, juist omdat burgers niet deelbaar zijn, maar zich op snijvlakken van domeinen bevinden.

Onderwijs- en culturele instellingen dienen nieuwe mondiale en technologische perspectieven te integreren en daarbij ook laaggeletterden te betrekken. Zorginstellingen, levensbeschouwelijke organisaties en publieke media hebben handvatten nodig om normatieve en levensbeschouwelijke kwesties bespreekbaar te kunnen maken en ernaar te kunnen handelen. Buurtorganisaties en sportverenigingen, maar ook ondernemingen moeten kunnen profiteren van de kracht van diversiteit, maar ook leren omgaan met de lastige kanten daarvan.

Een veerkrachtige samenleving onderscheidt zich door improvisatiekracht, vermogen tot scherpe waarneming en reflectie, integraliteit, en zingeving als intrinsieke motivatie van haar burgers om deel te (blijven) nemen. Op dit terrein zijn er al talrijke maatschappelijke initiatieven en experimenten. De co-creatie van dergelijke initiatieven en experimenten met wetenschappelijke analyse van processen van inclusie en sociaal-culturele diversiteit vormt een krachtige motor om antwoorden te vinden op de hier geformuleerde, dringende maatschappelijke vragen.

De game changer sluit direct aan bij het Joint Programming Initiative '*Cultural Heritage and global change*', de Europeana Strategy '*We transform the world with culture*', het advies van de Raad voor Volkgezondheid en Samenleving '*Een gedurfde ambitie: Veelzijdig samenwerken met kind en gezin*', de NWO-programma's Begrijpelijke taal, Complexiteit en Religie in de moderne samenleving en MVI, de Kennis en Innovatieagenda voor de Topsector Creatieve Industrie, de VWS-agenda '*Van systemen naar mensen*', en het VNG programma public value.

Samenwerking

NWO heeft de uitwerking van de route Veerkrachtige en Zinnvolle Samenlevingen in nauw overleg met TNO en de Grote Technologische Instituten (TO2) en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) georganiseerd. Zij is vormgegeven in een open proces, begeleid door Bas van Bavel (Universiteit Utrecht) als voorzitter, in samenwerking met Job Cohen, namens VNG, en Paulien Bongers, namens TO2. Aan dit proces is massaal deelgenomen, door vragenstellers, wetenschappers en vertegenwoordigers van maatschappelijke organisaties.

De voorbereiding en uitwerking van de workshops is gedaan op basis van de expertise van de breed-samen-gestelde voorbereidingsgroep, die verschillende malen plenair bijeenkwam. Onze grote dank gaat uit naar de bijdragen van de ruim 340 deelnemers aan de pilot-workshop en de twee routeworkshops en de honderden deelnemers die niet geplaatst konden worden voor de workshops en van wie een groot aantal schriftelijk reageerde. In totaal hebben 525 personen, uit bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties, van onderzoekers tot beleidsmedewerkers, van universiteit en hogeschool tot onderzoeksinstituut meegewerkt aan deze route.

De grote winst van dit proces zit met name in de identificatie van nieuwe dwarsverbanden die nu kunnen ontstaan, zowel tussen wetenschapsgebieden als tussen wetenschappelijke en maatschappelijke actoren. Deze route is verrijkt door de inbreng van, onder meer: ministerie BZK, CPB, FNV, VNO-NCW, MKB-Nederland, VNG, Raad van Kerken, SCP, WRR, Raad voor Cultuur, en Raad voor Volksgezondheid en Samenleving.

Deze investerings- en innovatieagenda maakt het mogelijk om de nieuwe mogelijkheden daadwerkelijk te benutten. De additionele middelen maken zo een wetenschappelijke en maatschappelijke doorbraak mogelijk. We positioneren nieuwe combinaties van het internationaal erkende Nederlandse toponderzoek zo in het hart van de maatschappelijke ontwikkelingen en benutten Nederland daarbij als proeftuin. Het resultaat is een uniek model voor maatschappelijke en wetenschappelijke co-creatie en innovatie dat internationaal als voorbeeld kan dienen en zelf een aantoonbare vorm van veerkracht inhoudt.

Geadresseerde vragen in de wetenschapsagenda

De fundamentele vraag die onder de route ligt, is vraag 50: 'Wat is het geheim van Veerkrachtige samenlevingen?'

In het hart van de route zitten de vragen **031, 032, 033, 035, 038, 041, 043, 047, 048, 049, 050, 071, 107, 108** en **110**.

Aan de uitwerking van de route en de drie game changers is meer inhoudelijke breedte en reliëf gegeven door ze te verrijken aan de hand van de vragen **001, 003, 008, 006, 009, 010, 011, 013, 015, 018, 019, 031, 032, 033, 034, 035, 037, 038, 039, 041, 042, 043, 044, 045, 046, 047, 048, 049, 050, 052, 053, 055, 056, 057, 059, 060, 061, 062, 064, 065, 068, 070, 071, 072, 075, 077, 078, 094, 102, 107, 108, 109, 110, 121, 140**, die door de deelnemers aan de workshops werden benoemd als relevant voor de route en zijn gebruikt bij de uitwerking ervan.

Relatie met andere routes

De route Veerkrachtige en Zinnvolle Samenlevingen is van betekenis voor een zestiental andere routes, en legt meer specifiek de basis voor elf daarvan (in vet aangegeven). Het gaat om de volgende exemplarische routes: **3. Gezondheidszorgonderzoek, preventie en behandeling**, **5. Bouwstenen van materie en fundamenten van ruimte en tijd**, **7. Tussen conflict en coöperatie**, **8. Hersenen, cognitie en gedrag: leren, ontwikkelen en ontplooiën**, **9. Big Data verantwoord gebruiken – zoeken naar patronen in grote gegevensbestanden**, **10. Smart Industry**, **11. Smart liveable cities**, **12. Circulaire economie en grondstoffenefficiëntie**, **13. Duurzame productie van veilig en gezond voedsel**, **14. Kunst: onderzoek en innovatie in de 21e eeuw**, **15. Kwaliteit van de omgeving: de waarden van natuur, landschap, bodem, klimaat, water en milieu**

En om de volgende additionele routes:

3. Sustainable development goals, 4. De blauwe route: water als weg naar een innovatieve en duurzame groei, 5. Sport en bewegen, 6. Jeugd en Onderwijs, 9. Levend verleden: de betekenis van het verleden in een innovatieve samenleving.

Middelen voor de route als geheel

Het belang van de route voor de Nationale Wetenschapsagenda blijkt ook uit het aantal vragen van de route, die met 54 op de 140 vragen een zeer groot aandeel heeft in de totale Wetenschapsagenda. De route legt daarbij een basis voor de gehele Wetenschapsagenda door in samenwerking met de samenleving de basis te versterken waarmee de uitdagingen op andere terreinen kunnen worden aangegaan.

De route kan hierbij putten uit een groot potentieel. Op grond van de HOOP cijfers 2015 kan geconcludeerd worden dat ruim 30% van het totale onderzoek uitgedrukt in FTE relevant is voor deze route. Daarbij moet aangetekend worden dat de route VZS put uit uit de sociale en geesteswetenschappen (SSH) en daarnaast uit de relevante expertise in de geo-, gezondheids-, technische en exacte wetenschappen. Het betreft hier een onderzoekdomein waarin een groot aantal Nederlandse onderzoeksgroepen internationaal excelleren. Dit betekent dat er een stevige wetenschappelijke basis voor deze route en voor "Toekomstbestendig Nederland" is.

Maar nu is een volgende stap nodig. Systematisch onderzoek in de zin van de route, door co-creatie en empirisch onderzoek in verbinding met overheden en maatschappelijke organisaties of bedrijfsleven is schaars, maar noodzakelijk in het licht van de geschetste uitdagingen. En noodzakelijk in het licht van de route naar kenniscirculatie en responsieve instituties die door de WRR in "Naar een lerende economie" centraal worden gesteld. Wat hiertoe nodig is, en nu ontbreekt, zijn de infrastructuur en de middelen om daadwerkelijk een ecosysteem in te richten waarin onderzoek en kennisinstellingen uit maatschappij en bedrijfsleven elkaar kunnen versterken.

Hier stuiten we op financiële barrières. De tweede geldstroomfinanciering in dit domein is relatief beperkt, en is nodig om de internationale positie van het Nederlandse onderzoek intact te houden, en wordt daartoe thans ook efficiënt ingezet. De derde geldstroomfinanciering in dit domein is eveneens beperkt en wordt vooral ingezet voor kortlopende projecten. Het onderzoek van de route Veerkrachtige en Zinnvolle Samenlevingen zoals hier voorgesteld vraagt juist om sterke samenwerking met maatschappelijk partijen en doorwerking in de maatschappij en dus om een meer structurele financiering en een infrastructuur, die boven projectfinanciering uitstijgt en nu niet beschikbaar is. Hier ligt een bijzondere rol voor de overheid in het licht van de maatschappelijke multiplier. De maatschappelijke partners die actief zijn op dit terrein, kunnen wel kennis en menskracht inbrengen, en hebben hun bereidheid hiertoe ook krachtig getoond, maar hebben nauwelijks of geen middelen beschikbaar voor onderzoekfinanciering of co-creatie. Willen we kunnen voortbouwen op bestaande onderzoekskracht en een stevige infrastructuur ontwikkelen, dan is een substantiële investering nodig buiten de huidige financiering.

Opzet en budget

In "Toekomstbestendig Nederland" staan drie game changers centraal: één voor elk van de drie domeinen - politiek-bestuurlijk, sociaal-economisch en cultureel-maatschappelijk - die samen de pijlers van de veerkrachtige samenleving vormen. Elk van de drie game changers omvat ca. tien werk-consortia, die ieder zijn gevormd door een combinatie van wetenschappers, bedrijven, maatschappelijke organisaties, overheden en burgers. Ieder werk-consortium bestrijkt een specifiek aspect van de game changer. Uniek hierbij is dat elk werk-consortium alle stappen in de onderzoekscyclus integreert: van vraagstelling tot implementatie. Zowel de analyse van het

probleem als de theoretische conceptualisering, de dataverzameling en –analyse, het empirisch onderzoek, de scenario-ontwikkeling en de normatieve analyse als de conclusies, de beleidsadviezen en mogelijke implementaties en valorisatie worden in de consortia begeleid en in nauw overleg, samenwerking en interactie met de maatschappelijke partners ontwikkeld en toegepast. Bij het empirisch onderzoek worden een veelvoud van verschillende soorten data verzameld en met verschillende methodes geanalyseerd, deels door bestaande datasets, ook bij de maatschappelijke partners, beter te benutten. Dit via longitudinaal surveyonderzoek, veld- en lab-experimenten, historische en comparatieve analyse, scenario-ontwikkeling, normatieve analyse, tekstanalyse, alsmede grootschalige data-analyse (big data).

Gezien de complexiteit van de vragen en het procesmatig karakter van deze opzet, is een langere, systematisch volgehouden inspanning nodig, waarbij met name de startperiode om een substantiële investering vraagt.

Tijdens dit proces zijn de werk-consortia elk verantwoordelijk voor het opzetten en onderhouden van een interactief platform (*changing the game*), met gebruikmaking van online en social media technologie, naast reguliere samenwerkingsbijeekkomsten, waardoor de communicatie en uitwisseling, afstemming en cumulatie van tussentijdse resultaten/producten worden gewaarborgd. Het werk-consortium heeft oog voor de verschillende doelstellingen en beoordelingscriteria waarmee de afzonderlijke organisaties in hun eigen praktijk te maken hebben - een van de condities voor succesvolle, transdisciplinaire samenwerking. Binnen de consortia wordt bovendien een 'exchange' programma opgezet, dat de vertegenwoordigers van de betrokken partijen in staat stelt om een bepaalde periode te verblijven en mee te werken binnen een andere organisatie dan de eigen organisatie (bijvoorbeeld een wetenschapper draait een periode mee op een MBO-instelling).

Elk van de ca. tien werk-consortia binnen een game changer heeft een werkbudget nodig van 3-6 miljoen Euro per jaar, waarvan een substantieel deel bestemd is voor het opzetten van de infrastructuur. De samenhang binnen elk van de drie game changers wordt geborgd door drie topconsortia, met vertegenwoordigers van de meest aangewezen partijen, die de 'mulithelix' benadering bewaken. Vertegenwoordigers van het topconsortium zullen ten slotte worden aangewezen als ambassadeurs van de Nationale Wetenschapsagenda en het programma van de Veerkrachtige en Zinnvolle Samenleving in het bijzonder.

De totale investering wordt op grond van het bovenstaande becijferd op 150 miljoen Euro per jaar voor de route VZS, waarmee de drie pijlers die onder dit onderzoek geformuleerd zijn in de vorm van game changers een krachtige impuls krijgen en de infrastructuur om de ambities van "Toekomstbestendig Nederland" waar te maken.

Bij het onderzoek wordt voortgebouwd op de kracht van de volgende organisaties:

Universiteiten/Instituten:	Strategische gebieden
Hogescholen:	Prioriteiten Regieorgaan Praktijkgericht Onderzoek
TO2:	TNO Preventie, werk en gezondheid
Rijkskennisinstellingen:	SCP, CPB, PBL, WODC, RKD, KNMI, RIVM
NWO:	Thematische programma's en Topsectoren
Horizon2020:	Societal Challenge 6: Inclusive, innovative and reflective societies
Departementen:	BZK, OCW, SZW, V&J, VWS, BUZA
Lokale overheden:	VNG, IPO, G4
Bedrijfsleven:	VNO-NCW, MKB Nederland, FNV brancheverenigingen, vakbonden
Overig:	Raad voor Cultuur, SER, WRR
Fondsen/stichtingen:	Oranjefonds, Mondriaanfonds, VSBfonds, Kansfonds Instituut Gak, Fonds Creatieve Industrie, goede doelen loterijen